

Hivatalos tudósítások.

A Muzeumegyesület közgyűlése 1935. jún. 5.

Titkári jelentés.

a Fejérmegyei és Székesfehérvári Muzeumegyesület 1934. évről.

Mélyen tisztelt közgyűlés.

»Wo die Not am grössten, ist Gottes Hilfe am nächsten« — Ez a német szállóige jut eszembe, mikor elmúlt esztendőnk működésére visszatekintek. A nehéz gazdasági viszonyok nyomasztó terhe mint fenyegető árnyék lebegett az utóbbi években felettünk, de a jó gazda előrelátása vezette egyesületünk irányító lelkét Marosi Arnoldot, mikor idejekorán minden túlkiadást mellőzve a minimumra redukálta a költségeket és így az egyesület működésében semmi fennakadás, még zökkenő sem történt. Tagdíjban ugyan lecsökkent a bevétel, mert a súlyos anyagi körülmények nemcsak személyeket vontak ki körünkből, hanem nagyobb egységeket, közegeket is; annál felemelőbb, hogy a megmaradt tagok nemcsak hogy örömmel tettek eleget tagsági kötelezettségüknek, hanem nemes adományokkal még lehetővé is tették a muzeum kiadványának, a »Székesfehérvári Szemlének« az eddiginél bővebb tartalommal való megjelenését, ezzel is bizonyítva, hogy »Székesfehérvár és Fejér vármegye nagyműveltségű közönsége értékelni és méltányolni tudja az őznetlen és komoly munkát, van kultúra iránt való szeretete, csak nem üti nagydobra és »nemes áldozatkészséggel adja tanuját magas műveltségű lelkületének.« Emellett a nyílt és titkos hitelrontás, az egyéni beteges szenvedélyek sokoldalú kikezdése sem tudták megingatni tagjainkat, akik erős phalanxként állották körül egyesületünket, úgyhogy ma méltán nevezhetjük egyesületünket a *Muzeum Barátai Egyesületének*. Ugyanekkor a Gondviselés mintegy kárpótolni akarván a kicsinyeskedő

küzdelmek tüzsurásaiért, melyek hosszas eredménytelen élet tengődésében elernyesztik még a legmunkásabb dolgozók erőit is, oly nagy munkatérrel nyújtott a mult évben mindnyájunknak, hogy lázas sietséggel kellett nekiállanunk az újabb és újabb lehetőségeknek, melyek viszont a társadalom és közintézmények nemes áldozatkészségéhez mutattak utat.

Miként a multban, úgy ez évben is két mag, két gondolat körül jegecesül ki a Muzeumegyesület működése: egyik a történelmi emlékek felkutatása, ismertetése és megőrzése, a másik az általános emberi kultúra, a szép, jó és igaz örök eszményeinek szolgálatában álló tudomány ápolása és népszerűsítése. Az első gondolat érdekében dolgoztunk, amikor a *Szent István centenárium előkészületeiben* tevékeny részt véve előterjesztést tettünk a város polgármesteréhez a Nagy Boldogasszony-templom, Szent István bazilikájának feltárására, nemkülönben a királysírok helyén emelendő emlékcarnok kiképzésére vonatkozólag. A szent király városának magán kell viselnie nagy alapítójának bélyegét és ezt csak úgy érhetjük el, ha a mult XVIII század romboló munkája után az akkor föld alá temetett értékeket kiemeljük, hogy fennen hirdesse a nagy magyar mult dicsőségét, nagy királyaink kegyes emlékét. Ezzel egyidőben szinte az isteni Gondviselés irányító kezét vélem látni abban a körülményben, hogy most a nemzeti emlékünnepe előkészületei közepette irányította archeológusaink figyelmét a fővenyi római telepre, melynek felkutatása közben a *magyarországi őskereszténység legnagyobb szerű emlékét* az ottani II—VI. századi háromhajós bazilika alapjait sikerült fel-

tárni. A bazilika hatalmas méretei sok következtetésre adnak jogot, bár történeti hátterét ma még homály fedi. Talán azonban a honalapító magyarság vezérlo törzsének, a Noé hegy körüli letelepedett Árpád családnak keresztény behatására vonatkozólag fog még fontos bizonyítékként szerepelni és adja meg magyán a nyitját annak a kérdésnek, miért éppen Székesfehérvárott állította fel szent királyunk a nemzet szentélyét, a Boldogasszony bazilikáját, mikor maga Esztergomban lakott, a királynénak pedig Veszprém volt a székvárosa. A főenyi ökeresztény bazilika ma műemléknek nyilvánítva a Műemlékek Orsz. Főfelügyelőségének oltalma alatt áll és további feltárása, valamint történeti hátterének felkutatása folyamatban van.

Egyesületünk másik célját, a tudomány ápolását és népszerűsítését teljes erővel szolgáltuk ezúton is. *Szabadtanítási előadásorozatunk* keretében a népművészetnek, történelmi multnak, helyi és távoli vidékek ismertetésének szenteltünk 7 előadást. *Volly István és Rossa Ernő*: Népének és népdal címen ősi dallamkincsünk motívumait ismertették; *Dr. Viski Károly* a népr. mnzeum igazgatója pedig a népművészeti kutatás mai állását mutatta be a régi himzések, szöttesek motívumain keresztül. Nagy érdeklődést váltott ki *Dr. Alföldi András* egyetemi tanár előadása Pannonia romanizálódásáról, valamint *Marosi Arnold* muzeumigazgató vetített képes érdekesítő előadása a táctővenypusztai őskeresztény bazilikáról. A helytörténet illetve művészeti emlékek ismertetése volt *Dr. Say Géza* az Orsz. Művészeti Tanács tagja előadásának célja: Városunk és megyénk idegenforgalmi értékei címen. A továbbiak folyamán *Dr. Mészáros Ervin* ciszt. reálgimn. tanár a Földközi-tenger mellékét, *Richter Mátyás* ciszt. reálgimn. tanár a Tátra vidékét mutatta be úti emlékeinek keretében. Az előadásokat kb. 1000 hallgató hallgatta meg és ismét nagy erkölcsi sikerrel gazdagon könyvelhette el ezt is az immár 23 éven át folytatott előadásaink egyeses folytatásakép.

A helyi kultura történetét szolgáltatta az egyesület azzal is, amikor

segítségül szolgált *Dormuth Árpád* egyesületünk titkáranak kutató munkájához *Vörösmarty Mihály*, a költő *családjának fehérvári multjának feltárásában*. Ha egyes megállapításai a tudományos kritika szempontjából nem is jelentenek talán még végső tényeket, kétségtelen, hogy a költő családja ősi fehérvári multa tekint vissza, ahol a XVIII. századtól fennálló háza 1827-ig a költő családjának birtokában volt.

A város kulturkincsenek megőrzésére és hozzáférhetővé tétele céljából beadványt terjesztett elő az egyesület a Kulturális Bizottsághoz a város területén levő könyvtárak egyesítése és hasznavehetővé tétele ügyében. A tervezet értelmében a város összes tudományos jellegű könyvtárait modern katalógus-rendszerrel kellene elállni, azután egy központi katalóguskezelést bevezetni. A könyvtárolomány mindenütt a maga helyén maradna és a kölcsönkérő a központi dolgozószobában használhatná az egyes műveket. Így a város most parlagon heverő kulturkincse eleven forrássá válhatna és például szolgálhatna a vidéki könyvtárak kezelésére vonatkozólag.

Emelett örömmel kell felemlítenem, hogy *Dr. Csitáry G. Emil* polgármesternek, egyesületünk alelnökének és dísztagjának szerető gondossága és figyelme következtében valóságga készül válni régtáplált ittkos gondolatunk, hogy a jelenlegi muzeumépületet megtoldjuk, hogy állandó képtár részére alkalmas helységet, nemkülönben védett kőtarat nyerhesünk. *Dr. Csitáry G. Emil* és *Dr. Havranek József*, alispán meleg szeretettel karolván fel az ügyet, mindkét törvényhatóság 10.000—10.000 P-t szavazott meg fenti célra, és így az egyesület az e célra félretett saját pénzével együtt kb. 25 000 P-vel rendelkezik, kiegészítésül beadvánnyal fordultunk *Dr. Hóman Bálint* kultuszminiszterhez, ki készséggel megígérte támogatását és így mihamar újabb kulturális otthon épül városunk művészeti értékeinek megőrzésére.

Eleven, nyüzsgő munka tehát mindenfelé, miközben nem értünk rá a titkon dolgozó aknakezek munkájára ügyelni. Mi nyugodt lélekkel ha-

ladunk tovább a tudományos élet országútján azzal a tudattal, hogy bármit tettünk, tiszta idealizmusból, önzetlen odaadással, pusztán a tudomány szeretetétől hajtva tettük városunk és megyénk történeti multjának feltárása érdekében.

Tagjaink körében történt változást az alábbiakban vázolhátom. Kilépcsüket bejelentették 9-en; új tagokul felvételttek viszont 5-en. Az alapító tagok száma 52, a rendes tagoké 352; helybeli 248, vidéki 55+49 község. Összesen tehát 404 tag.

Rendes közgyűlésünket 1934 jún. 3-án tartottuk, amikor a tisztúkar három évre újra választatott, a választmány összetétele nem változott. Választmányi ülésünk négy volt.

Jótevőink ezévben is támogatták egyesületünket Székesfehérvár város 960 P.; Fejér vármegye 2500 P. (elmaradt évi) és 3000 P. (1934. évi); Államsegély 500+800=1300 P.; Nemzeti Bank 30 P.; Első Magy. Ált. Bizt. Társulat 50 P. Fogadják e helyen is az egyesület köszönetét.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Egy esztendő változatos munkája áll ime előttünk. Célkitűzésünk világos és félreérthetetlen. Ennek a célnak irányában haladunk a Szent István centenárium gondolatkörének szolgálatával ez tölti be egész programunkat a közeli években előre már, minél tökéletesebbé tenni a nagy király emlékéét ősi székvárosában, minél méltóbbá a nagy multhoz, ahhoz a multhoz, mely helyi és nemzetpontonból döntő jelentőségű a mai kor külpolitikai vonalvezetésének nagy komplexumában. Itt a városon belül forrott össze a nemzet a királyi szék törvényalkotó tekintélyével és vált idők folyamán a Szent Korona testvé, mely mindmáig megőrizte épségben erejét hirdelve a magyarság döntő szerepét itt a Duna völgyében, hol ezer esztendőn keresztül mutatta meg álamalkotó tehetségét. Ezért akarunk dolgozni szerény erőnkel mint a helyi kultúra, de egyben nemzeti kultúra önzetlen munkása. Ehhez kérjük az Egyesület jóakarátú támogatását.

DORMUTH ÁRPÁD.

Igazgatói jelentés

a Fejérmegyei és Székesfehérvári Múzeum 1934. évről.

A múzeum kibővítése és anyagi helyzete. A múzeum mult [évi életének legjelentősebb mozzanata a múzeum kibővítésének elhatározása, melyet a fenntartó egyesület legfőbb támogatóinak, a két törvényhatóság vezetőjének: Dr. Csitáry Emil, polgármester és Dr. Havranek József alispán biztató kezdeményezésére hozott meg. Okot ez elhatározásra az a meggyőződés adott, hogy a múzeum jelenlegi helyisége mai anyagának elhelyezésére nem elegendő, és a fejlődést akadályozza, eddig is hiányos gyűjteményeinek: a néprajzi, természetrajzi és művészeti csoportnak kifejlesztését szinte lehetetlenné teszi. A kibővítés módja önként kínálkozott a múzeum egyik szárnyának a szomszéd házhoz való kihúzásával, minek folytán a most szabadban levő kőtár az új épület alapsorában, az e feletti helységben a nép és természetrajz, míg a legfelső helyiségben

a szépművészet kapna megfelelő férőhelyiséget. A tervek elkészítésére az egyesület a városi mérnöki hivatalt kérte fel, ahol azok Schmidl Ferenc, műszaki tanácsos és Molnár Tibor elgondolása szerint el is készültek 35.000 P-t kitevő költségvetéssel. Nagyrészt a fedezetet is sikerült már biztosítani a múzeumegyesület által tartalékolta 5000 P. tőkével, a város és a vármegye által megszavazott és jóváhagyott 10—10 ezer P. építési segéllyel. A még hiányzó 10 000 P-t államsegély útján óhajtuk megszerezni.

Anyagi ellátóink között elsőnek kell tolmácsolnunk köszönetünket Dr. *Hóman Bálint* vallás és közoktatásiügyi miniszternek, szeretett országgyűlési képviselőnknek az 1300 P. államsegélyért. A város 1200 P. segélyt utalt ki és emelett bérmentesen használjuk a tulajdonát képező múzeumépületet. A vármegye az 1934-re